

ומנ"כ בסאדיגורא

א.

על אודות אביו הרה"ק מוה"ר שלום שכנא זצ"ל מפראהאבישפ נתקכ"א – תקס"ב), כה יאמר הרב חוקר ומקובל מוה"ר"א מרקוס זצ"ל, בס' „החסידות“ (ע' קס"ז – קס"ט): בשנת תקכ"ח היתה האוקריינא הסמוכה לנבול וואהלין שנית לגיא ההריגה כמו בשנת ת"ח, מבין נצים גלים, מבין הקברות הללו צץ ופרח עץ החיים, בהעיר פראהאבישט קבע לו מקום הרה"ק מו"ה שלום שכנא, בהרה"ק רבי אברהם המלאך בנו של המגיד הגדול הרבי ר' בער זצ"ל, במטרה קבועה, כי אחרי אשר כבר נגמרה ההסתדרות הדתית ע"י אבותיו, היא השיטה החסידותית, עם רבנות שלומי אמוני ישראל מחזיקי דגלה, התחיל הוא – הרה"ק מו"ה שלום שכנא זצ"ל – לסול מסילה לתחיה לאומית ע"י החזרת עטרת ראשי גולה ליושגה, מעין נשיאות ראשי גליות שבבבל שהיתה שם בהמשך זמן של אלף שנה המרכז של חיים לאומיים-דתיים, ועם שקיעת אור שמשו ביחד עם פטירת הגאונים רב שרדיא ורב האי בנו מורע בית דוד המע"ה, התחילה הגלות עם כל המצן הצרות והתלאות.

כבר נאמרו הרבה אודות הדימוקראטיזם הישראלית, אבל רבריהם אינם מתאימים עם האמת, בדברי אבותינו הקדמונים נראה איך המלוכה של מלך ישראל עומדת בראש, וכמ"ש בתורה ויהי בישורון מלך, הדימוקראט מחמת קנאה, קרת, שאמר כי כל העדה כולם קדושים, הלא ידוע מה שהי' סופו להכרית עם כל היקום אשר לרגליו. ותקופת שפוט השופטים – אשר לפי"ד הרה"ק מוה"ר"ם קורדיבירו זצ"ל היתה מעין תקופת הגלות – גם היא עברה ובטלה סן העולם על ירי ההתעוררות לבקש להם מלך, השאיפה והתשוקה להשיב מלכות בית דוד, היתה שאיפת כל הנביאים והעמידוה ביחד עם השאיפה לבנין בית המקדש, ועם השאיפה לתקן עולם במלכות ש'. החשמונאים נדונו כמושלים בזרוע שלא בצדק ע"כ לא נמשכה מלכותם, וכאשר בטלה מלכותם ע"י הורדוס האדומי, בא הלל הזקן כנוע מלכות בית דוד ויסד את הנשיאות של בית דוד בארץ ישראל לעומת ראשי גליות שבבבל, שריש גלותא הוא המעלה הרביעית במלכות – לפי"ד התלמוד (שבועות ד"ו ע"ב) מלכא, אלקפטא, רופילא, ריש גלותא.

להפילוסופיא, מושג „כבוד“ כחדה סתומה, חדה פסיכילוגית, שאין לה גם מילין לבאר אותה בשם, כאשר לא תבין הפילוסופיא גם את כח הדגל שבמחנה הצבא אשר ימשוך אליו כל צבאיו. אבל המדע עומדת עוד על סף החכמה של חכמת ה„אני“, מה אני ומה כחי ומה שאיפתי, ומה הרצון, ומה המושך אליו, אצרי המהמכות וההתקוממות שבכמה העברה שהעבירו את המושלים מכסאותיהם.

הננו רואים את המדינות הרעפובליקניות כאלמנות אשר לא יוכלו להשאר צרות כל ימי חייהן בלתי להיות לאיש וליוף לראשן, ובניה בכל שלש או שש שנים בתוכם להם אבי-חורג מחדש.

עם בריא-אולם כעם העברי אשר הוא מצוין בטהרת המשפחה, לכל הענפים המסתעפים מהגזע, גם הנמשכים הלאה למרחוק ונשתמרו בטהרתן והנם מקושרים ומאוחדים ביחד אשר השתמר מכל דבר המזיק לטהרת המשפחה, מנוע הבריאה יצמח בעל כרחו ג"כ ענף עץ אבות, אשר בצלו יחסיון אלפים ורבות, ואשר נשמת העם תתרכו בהתכללות עם נפשו ונשמתו כאשר ה"אני" הכולל מתאחד עם האורגניזם אשר אנחנו מכנים אותו גוף האדם.

הריש גלותא אם כי דבר לא הי' לו עם הגאוגית הנחוצה להוראת חוקי ומשפטי התורה, ע"ז היו גדולי התורה ומורי האומה האמוראים והגאונים, באים לקבל פני ריש גלותא ברגל (ראה סוכה ד"י) וכן מה שאמרו (ברכות ד"ו), אנרא דכלה דוחקא, דשכר האספה רבתי שנתאספו בכל חצי שנה ביומי רכלה באדר, ואלול לכבוד הנשיא ריש גלותא לכבודן של ישראל, הי' רק בעד זה שסבלו דוחק לכבוד העם העברי.

האספות הללו היו כקוצים בעיני המלכים והשרים אשר בני ישראל מצאו חסות אצלם, ובימי רבה בר נחמני סבל הרבה בשביל זה, והוצרך לברוח מפני חמת המציק (ב"מ דפ"ו). ונם מפאת הקנאה במחנה ישראל, שנפרד ענן מקהל ישראל, יען אשר לא זכה להיות ראש הגולה, ויסד כת ה"קראים" וחתר חתירה תחת כסא כבודה להפילה משאתה, ועוד כהנה וכהנה סיבות הסטוריות אשר גרמו כי גלה כבוד מישראל.

ולמטרה זו קלע הרה"ק מוהר"ש שכנא ז"ל. ונפלא הדבר איך עלתה ביד הרה"ש שכנא בזמנים רעים כאלה, ליסד לו בית מלכות, כמו בית ריש גלותא בלי שום עוד וסעד, ומבלי עוזרים ובונים, הוציא את התכנית שהציב לו למטרה סבה אל הפועל.

הרה"ק מוהר"ש נשאר יתום וגלמוד בעודו בשחר טל ילדותו, ולקחו הרה"ק מו"ה נחום מטשערנוביל זצ"ל לו לבן, ויהי אומן אותו, ואח"כ נתן את נכדתו בת בנו הרה"ק מוהר"ם זצ"ל לו לאשה, תהלוכות הרה"ש בלבושיו החיצוניים היתה מזורה וגם חשורה, כי לא זו בלבד שלא לבש לבנים כפי המנהג אז בין הצדיקים, עוד הוסיף ולקח לו צמר וצוה לתפור מלבושיו בכפתורים כפי שהיתה המארע בעת ההוא, ונם צוה לתפרם באופן שיהיו אדוקים לנופו, מלבושי צמר היו חשורים או מחשש שעטנו, וחסידיים לא לבשו צמר בלל (ראה למעלה בח"ב במערכת הרחיד"א). עוד יתירה עשה שלבש בנדיו אצל המראה, רכד שאסור ע"פ התלמוד להסתכל במראה ולא התירו זאת רק לבית רבן נמליאל הנשיא. גם סלסל בשעריו ופאותיו היו קצרים, ותחת קנה הקטרת (נפייף בלע"ז) לקח לעשן סינארות בקנה יקר. גם דקדק על דירה נאה שתהא ע"פ חוקי הטעם, פאר ויופי בכלים נאים ורהיטים מלוטשים. גם צוה להדבנית שתלבוש בגדים לפי התלבושת החדשה.

לוא עשה כזאת איש אחר היו חושדים אותו במינות, אבל הרה"ק מו"ה נחום זצ"ל ידע עם מי יש לו העסק, ע"כ גם כי לא ידע מיתרו שם יד לשה

יעבר עלי בשתיקה, אמנם אחרי הפצרות רבות מחסידים ואנ"ש אמר להרה"ק מוהרש"ש ז"ל, ראה בני כי הנך הולך בדרך מסוכן אשר לא ידעוהו אבותיך, על חודו של חרב אתה הולך אשר בנסי' קלה תוכל לבוא לידי סכנה.

הרה"ק מוהרש"ש זצ"ל, ענה לו במשל ומליצה: פ"א הושיבו תרגולת על ביצים של בר איתוא, האפרוחים נדמו כאלו היו תרגולות, ביום אחד באה התרגולת עם אפרוחיה אל הנהר, האפרוחים קפצו אל תוך הנהר והתחילו לשוט ע"ס המים, התרגולת קראה להם משפת הנהר ראו בניי וילדיי הלא תטבעו בנהר! האפרוחים השיבו לה, אל תפחדי, הננו במקומנו הראוי לנו!

הרה"ק מוהר"ן זצ"ל הי' שבע רצון מתשובתו, וצוה לאנשי שלומו לבל יזהירו אחריו, וגם הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעובות זצ"ל, שהי' מבקר גם את גדולי הצדיקים שבדור, נשא לו פנים ואמר עליו שהוא חד בררא בהוד אצילותו, ובכחו להמשיך זאת גם לדורות הבאים, וככה דברו עליו טובות כל צדיקי הדור ובוה הסירו מעליו כל חשד והוציאו כל ספק אודותיו מלב החסידים שראו זרות בהנהגתו.

כאביו הרה"ק מוה"ר אברהם מלאך זצ"ל הי' גם הוא פרוש מאכילה ושתי' וכל מאכלו הי' רק מטעמת כל שהיא, וכאביו כן הוא הי' מובדל מכל האנשים, ורק ברשיון מיוחד הי' אפשר לבוא לפניו כמו אל אחד השרים הגבוהים ונשיאי הגולה. וכאביו הקדוש כן הוא לא האריך ימים ונפטר בהיותו כבן ארבעים ושתיים לחיים הנצחיים.

הוא הי' אומר: וצדיק באמונתו יחי', הצדיק יחי' באמונתו בו בעצמו, בהכרה פנימית שכל תנועה מתנועותיו החיצונית הם חלק מנפשו פנימה, והוא עצמו חלק מרוח החיים המחי' את כל, היקום אשר אצל עליו השי"ת מרחו [כפימ"ש הכוזרי ע"ד סג'ת הסגולה]. והוא ז"ל הראה דבר זה בפועל ממש, ואצל בנ הרה"ק מוהר"י מרוזין זצ"ל יצאו שאיפותיו מכה אל הפועל.

ב.

מה שהתחיל הרה"ק מוהרש"ש זצ"ל להכין התכנית על אודות החזרת עטרה ריש גלותא ליושנה, בא בנו הרה"ק מוהר"מ מרוזין זצ"ל ובנה את הבנין, להשיב אל בני הגולה שבמזרח אירופא את נשיאם וראשם עם כל הדרו וכבוד מלכותו. כפי מה שיתארו, הגראף בראניצקי בספרו „בראמא פאקוטי“, להר"י מרוזין בהוד לבושו בבגדי משי לבן, ועל חזהו מחס עם אבן שוהם ואקדה בראשה, וחגור באבנט זהב, ומצנפת זהב בראשו. ותחת מטה מושל קנה מקטרת עם בערנשטיין בידו, והיכל נאה בנוי לתלפיות בעיר רוזין ומרכבות וסוסים דוהרים ארבעה רתומים ברוחב אל המרכבה כחוק שרים ורוזני ארץ, ומקהלה של מנגנים ומזמרים כולם חסידים, נותנים לזית חן על התמונה השררית השולטת שם בחצרות קדשו. הלא נראה שהכל הי' ערוך ומשוכלל כמו בשערי ראשי הגולה שבבבל עם כל פארם והדרם.

שלומי אמוני ישראל באותו הדור, המה ראו כן תמהו, אבל החשו ולא אמרו דבר, בידעם כי עוד הגה"ק בשי"ס סרושת לוי זצ"ל נהג בו כבוד. בבואו

בקטנותו עם אמו הרבנית לק' ברדיטשוב בעת שהביאתו שם בקשר החיתוך עם בת גביר וקצין נכד הרמ"א ז"ל, וגם הרה"ק מוה"ר אברהם יהושע העשל זצ"ל מאפטא, בע"ס „אוהב ישראל“, הרימוהו אל על, ומי יהרהר אחריהם.

פעם אחת שאל אותו בע"ס אוהב ישראל, מדוע בחר בדרך זה החדש? והשיב, הנה „חכמה וענוה“ יחדיו ילכו תואמים תמיד וא"כ שלמה המלך שהי' חכם, בודאי הי' גם עניו, משרע"ה שהי' עניו הלא הי' אב לחכמים, וא"כ מדוע יתהלל שלמה המע"ה בחכמתו ולא בענוה, ומשרע"ה בענוה ולא בחכמה, אבל כבר אמרו חז"ל מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ורב שמחל על כבודו כבודו מחול, מרעה"ש הי' רבן של ישראל הי' יכול למחול על כבודו, אבל שלמה המלך לא הי' יכול למחול על כבודו... ומן השמים יאלצוני לאתנו בדרך ס"כים ואין זה בידי לברוח מדרך זה.

אבל הקיסר ניקולאי הראשון הטה אזניו לקול מלשניו בסתר, אשר אכלו קורצא בי קיסר, שהרה"ק מרוזין מיסד לו מלוכה, וצוה לתופסו ולהכליאו בבית האסורים ולשלחו אח"כ לארץ גזרה סיביר, וכבר נודע ומפורסם הנסים ונפלאות שנעשה לו להוציאו ממסגר אסיר [ראה בס' תשועת ישראל], ואז ביצאו מתוך ההפכה ועבר את הנהר אל גבול אוסטרייך, לקח את מצנפת הזהב מע"ה ראשו והוריד בו שלשה דמעות ומאו לא הצניפו עוד על ראשו כהייתו באוסטרייך ולא נהג עוד כמנהג ריש גלותא בבבל (שמעתי מפי זקן א' ששמע זאת מפי בני הרה"ק רד"ם זצ"ל מסשורטקוב).

וכידוע שבהיותו כבר באוסטרייך לא הי' לו מנוחה, כי הממשלה הרוסית ררשה להשיבו לרוסיה, אז השתדלו החסידים אצל הממשלה בוויין, והי' המטיף הדר' מאנהיימער בוויין נחוז להם, שיהי' הוא המל"ץ בינותם, וסנו אליו. והוא שאל לידידו המשכיל יצחק מיועס מקראקא על אודות „החסידות“, והשיב לו, כי החסידות הוא ענין מוסרי נעלה והראה לו דוגמאות מספרי החסידות. וכאשר נודע להחסידים בוויין, כי שאלו מהממשלה את הגאון ר' בעריש מייזלש ז"ל האבד"ק קראקא וציר לבית המחקקים, על אודות הרה"ק מרוזין, שלחו מיד חסיד אחד לבקשהו כי ישוב להם תשובה ברורה לטובתו, כי הרה"ק מוהר"י מרוזין הוא צדיק מושל ברוחו, ע"ז שאלהו הרה"ג ר' בעריש מייזלש ז"ל, מאין יודע זאת? ענהו כי מעולם לא הרכין ראשו גם נטי' כל שהיא אל הכף ותבשיל שבידו. הרה"ג התחיל לצחק ואמר דבר זה הוא פשוט וקל שכל אחד יוכל להראות, ושיחה זו היתה בשעת סעודה, ובכן אמר שיראה לו תיכף הדבר הזה, וישב הרה"ז ישר והתחיל להוליך את הכף אל פיו, וכאשר הי' הכף סמוך לפיו הרכין ראשו אל הכף, וכה נסה כמה פעמים ולא יוכל לו. השתדלות החסידים הועילה, ובעצם השרים בוויין קנה לו הרה"ק אחוזה לישב בתור בעל אחוזה גדולה שם, שבאופן זה לא יוכלו עוד להרגיזו ממנוחתו, ולא תהלה עוד בגדולה ושררות, אבל נתדבו מעריציו מיום ליום, וכל הצדיקים מקרוב ומרחוק נתנו לשמו פאר וכבוד ותהלתו מלאה ארץ בקהל חסידים.

ג.

אחרי שהוכרח לבטל את דעתו וחפצו, לרומם את קרן ישראל ולהשיב את

כבודו ע"י עטרת ריש גלותא, השתרל להשיב לישראל כבודו והררו, לעשותם לאנשים מצוינים ומעורבין ברצת עם הבריות, ע"י התלבושת וההנהגה, בנימוס דרך ארץ, ולא יהיו עוד ללעג ולקלס בנוים, ואמר ס"א: „לוא ידעו הבע"ב את התועלת שיהי' לבניהם בבואם אלי, אזי היו כוסתין אותם והביאום אלי, וגם אם לא יקבלו תועלת יותר רק את זה שאלמדם לדבר בלשון נקי' רי להם". כי לא רק על ההידור החיצוני הי' מקסיר על ההלבשה ועל הנימוס, אבל גם על הדבור בלשון נקי' וקלה הי' מדייק בלישני' עד שגם השפה הורגונית המדוברת קבלה בתצרו פנים חדשות וצורה אחרת. (החסידות ע' שמ"א).

הרה"ק חשב בדעתו שהוא יהי' לסמל ולרוגמא, ממנו יראו וכן יעשו להתלבש במלבושי כבוד, ושיהי' הילוכם בנחת ובכבוד, ודיבורם וכל תנועותיהם ספורות ומנירות, כראוי לחשובים כמו עם ישראל, שהם בני מלכים, הוא רצה לברוא שיטה חדשה ב„חסידות“, להוסיף עלי' כה שהי' חסר לה, שלא תהי' החסידות רק שיטה בנוי' על מוסר ויראת שמים, ותורת חובת הלבבות, כי אם גם על „מדות“, ודרך ארץ בהידור חיצוני ובנעימה קדושה. ובשאיפתו זאת לעטר את בית ישראל בתפארה, השתרל להחזיר עטרת תפארת בתי כנסיות ובתי מדרשות כימי עולם וכשנים קדמוניות. אלה הבתים הקדושים שהיו למקדש מעט, במקום בית קדשנו ותפארתנו, הושמו ונחרבו בימיו, כי החסידים עזבו את בתי כנסיות לההמון עם, ובנו לעצמם חררי תפלה (שטיבליק) אשר לא תואר ולא הרר להם, כי חשבו שהעיקר הוא העבודה שללב זו תפלה שתהי' בהתלהבות פנימית, אבל בתי תפלה יוכלו להיות גם בלי הידור וקישוט כלל, בלא סדר ולא משטר, לכן העמיד את עצמו למופת ובנה לו בית תפלה בנוי לתלפיות, והתפלה היתה בנעימה קדושה בשירה וזמרה ע"י שיץ קבוע והגון וקולו ערב כמיש בשו"ע א"ח. וגם את הפיוטים מרבותינו שבאשכנז שכבר החלו לזלזל בהם ב„החסידים שטיבליק“ מבלי לאומרם כלל, הנהיג הוא ז"ל בבית מדרשו לאומרם בנגינה המסורה להם, המעוררות את הלבבות והמוכרת את הצרות שסבלו אבותינו על גדות נהר רהיין, אשר בפיוטים ההם, נקרא את השתפכות הנפשות לפני מרום וקדוש, ששפכו כמים דמם על קרושת שמו הגדול, והם קרובים ללב כל איש מישראל.

גם את ירושלים עה"ק זכר לתת גם שם עוד שם ושארית מההוד והדר שהי' לה בימי קדם, ועל הוצאותיו נבנה שם בית הכנסת מפואר בשם „כנסת ישראל“ בנין כמו רמים, והשתרל להתזיק בימין צדקו את היושבים לפני ה' בתובבי ירושלים בסכומים הנדרשים להם, אם מכספו והוננו, ואם מה שפעל אצל זולתו להיות בתומכם. הרה"ק מוהר"ם מפרעמישלאן זצ"ל שלח בכל שנה לירושלים דוקאטין כמספר שב"ת, והרה"ק הרבי ר' הירש זצ"ל מרומנוב שלח עוד יותר מסכום זה.

הרה"ג כו' מוהר"א מרקוס ז"ל, יספר: „שמעתי מפה קדוש הרה"ק מוה"ר אברהם טווערסקי זצ"ל (המגיד מטריסק), בעת היותו בעיר פ. באותו חדר שהתאכסן עמד תנור של ברזל שהסיקו בו הרבה ומידי הסיקו בו הפיץ חום גדול וכאשר אך נכבה האש כרגע הי' קר כשליג, איש אחר מאנ"ש העיר על זה, נענה הרה"ק ואמר אותו התנור הוא סמל רמות החסיד הצעיר, כרגע יתלהב ללבת אש, ועוד מעט הנהו קר כקרח“. והרה"ק מוהר"י מרוזין זצ"ל אמר פ"א ;

בעת שחי הרה"ק מלובלין ז"ל היתה החסידות כלהבת אש מתמר ועולה, ובהסתלקותו נתקררה, ואני ודורי הרה"ק ר' פרידל ממשערניביל מכסים את הנחלת הלושט בצער, ולמראה עין תתראה כאלו אין כאן אש אבל לעומת זה מחזקת חומה יתה".

ההתלהבות לעבה התנועות והכריעות אשר בהתלהבות אמתית ובהתפעלות צדקת, תעשה רושם עמוק בלב הרואים, אבל הוא ז"ל העבירם מבית מדרשו מפני ההמון אשר יחזק לעשות כנתכונתם באופן מלאכותי ומעשיהם כמעשה הקופים יעוררו רק צרוק ויביאו את הרואים לידי גיחוך, וכאשר באו אליו חסידיו סטרעליסק אחרי פטירת רבם הרה"ק ר' אורי זצ"ל ודרכם הי' להתפלל בקולות משונות אמר להם, אם יקבלו עליהם להתפלל בשקט ורומי' הרי טוב ואם לאו אין כאן מקומם. וכן בהיותו מסב על שלחנו בשבתות וימים טובים במסבת קהל חסידים גדול שרר על שלחנו רומי' חרישית ביראת הכבוד ואיכת המלכות (החסידות ע' שליך וכו').

ושח לי זקן אחד מחסידיו בעלז, שהי' ס"א וזכות בין הה"צ מוהר"ש שר שלום מבעלז זצ"ל ובין הרה"ק מוהר"י מרוזין זצ"ל, שהרה"ק מבעלז שלח אליו לאמור, שהוא נצר ממלכות בית דור, והסימן הוא שיש לו הקמט בראשו, שהכתר הולמתו (ע' ע"ז רמ"ד ע"א). והרה"ק מרוזין שלח לו תשובה לאמור, מי שייכל להניח את הכובע ספאדיק למראשותיו ולישן על הספסל לא יוכל להיות ממלכות בית דור.

ביקש הרה"ק מוהר"י מרוזין זצ"ל להיות למופת לרבים שממנו יראו וכן יעשו להתנהג בנימוס ובמדות, תהליכותם בסלטול, ודיבורם בנחת, כדי שיהי' שם שמים מתאהב על ידם כמאמרם ז"ל (יומא פ"ו). אבל לא עלתה בירו, החסידים אמרו, שרק הוא ובר"ב צריכים להתנהג כן מפני שהם ממלכות בית דור, אבל לא הרור הוא יכל חסידיו... והמתנגדים אמרו, התירו פרושים את הדבר, ואם אדמוריים מותרים ללכת כה הרור בלבושיהם, יכולים הם, המתנגדים, ללבוש כמנהג המתקדמים, אבל את הנימוס ומדות, והדעה והדבור, לא למדו מהם לא אלה ולא אלה, באמרם כי הדברים האלה ראויים רק לבני מלכים, מגזע מלכות בית דור.

ד.

כידוע ומפורסם לרבים מנסיצת הרה"ק הרבי ר' הירש זצ"ל מרומנוב לס"ג אל הרה"ק מרוזין זצ"ל להתקשרות שנתחתנו בשנת תר"ד, ונדפס בס' מבשר טובי' מאמור ז"ל כל פרטי הדברים, וכששב הרבי ר' הירש זצ"ל לביתו, דרוש דרש בש"ק פ' שמות על מ"ש בס' זו, אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה נז', שיש ב' צדיקים, א' עובד עבודת השי"ת בנעימה והידור בלי צעקות ובלי נגינות זה הוא בבחי' שפ"ה דשופריא, ב' עובד עבודת השי"ת בקולות בכריעות והשתחויות זה הוא בבחי' פוע"ה לשון צעקה ערש"י שם. וסיים בזה"ל: וצריך כל אדם להתפ"ה תמיד על איכות ימים ושנים של שני צדיקים הללו". דאה שם בפ' שפ"ה ובהלכותיו שם בהפעלותו מכבוד קדושת הרה"ק כרוזין.

ואולם לאו כל מחא סביל רא, ועובדא ידענא, שפעם אחת בא רב גדול

לק' סאריגורא להרה"ק מוהר"י, וביקש ליכנס פנימה, כמאן דעייל בלא בר, ולא הניחו הגבאי שומר הפתח, התקצף אותו הרב ואמר: „מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים“ (משלי כ"ח). אחרי שעות אחרות והגיע זמן הכניסה לכל נכנס גם אותו הרב פנימה וראה כי הרה"ק אינו מסביר לו פנים יפות כחמול שלשום, והבין שכבר יורע הרה"ק מאשר ביטא בשפתיו מקורם אל הגבאי, בכך הקדים ואמר לפני הרה"ק, ירשני רבנו לומר לפניו רבר א' שאמרתיו הינם אל שוכר הפתח, הנה שלמה המעיה אמר: מושל מקשיב ע"ד שקר כל משרתיו רשעים, וחז"ל (במס' חולין ר' ע"ב) הוסיפו על זה: הא לרבר אמת כל משרתיו צדיקים, ואמרתיו הכוונה הוא כך, ריש צדיק שהוא עובר ד' בפנימית ויתן מסוה על פניו לבד יתראה החוצה, ובכך הוא בבחי' משקר בחיצוניותו שלא יתגלה אמתת צרקותו שבלבבו פנימה, וע"כ המשרתים שאין רואים רק החיצוניות, ולא את קרושתו הפנימית, הם רשעים כי אין להם ממי ללמוד צדק ומשרים, אבל הצדיק המראה לכל את האמת שבלבבו, ומעשיו נלוים ומפורסמים גם למשרתיו אוי גם משרתיו צדיקים...

לא הי' דורו ראוי למנהיג כירב, כאשר אמר פ"א: „יש לי קובלנא על אבותי מדוע שתלו אותי בדור שפל כזה“ — בני דורו שבאו להתוסף בצלו לא יכלו לעמוד על סוף דעתו, לא הבינו דרכיו, ולא ידעו ללמוד מרמזותיו ומתנועותיו, הם היו צדיכים למנהיג ומרדיך שיפרש להם כוונתו באר היטב, שיוּרם וילמדם כרב הלומד לתלמידיו מפורש ושים שכל, אבל הרה"ק הי' סתום וסמיר ונעלם מהם, ולא יכלו ללמוד מן הסתום, ודבר זה הרגיש הרה"ק והתאונן על זה שבא לעוה"ז בדור שפל כזה.

בספרי „חסידים הראשונים“ בתולדות רבנו יהודא החסיד פ"ק ה' הראיתי, כי לריה"ח ז"ל היתה שיטה מסוימה גם בדברים שבין אדם לחברו, רבר שלא נשלם עריין, הבעש"ט ז"ל שכלל את שיטת החסידות ברברים שבין אדם למקום, והשלים את אשר החל ריה"ח ז"ל. אבל לא נמצא עוד גואל להוציא מכה אל הפועל לשכלל את שיטת החסידות ברברים הנוגעים בין אדם לחברו, שגם במקצוע זה התחיל ריה"ח ויסר שיטה קבועה... ואמנם הרה"ק מוהר"י מרוזין ז"ל בא להשלים רבר זה, אבל לא היו לו תלמידים, כמו שהיו להבעש"ט ז"ל, שיפיצו מעינותיו חוצה, ושיוציאו מחשבתי מן הכח אל הפועל, בדבור ובכחב, וכדפוס ללמדם לכל בני ישראל.

על גמנת חפצו ליסר שיטת חסידות, בפדות שבין אדם לחברו, אמר פ"א: משל למה הרבר דומה, להולך בדרך מלא פחתים וברקנים וקוצים באישון לילה ואפלה והברקים הבריקו כפעם בפעם והאירו כרגע את הדרך, השוטה מכיס לשמים לראות בקיעת הרקיע ע"י הברק ובינתים יפול אל אחת הפחתים, והחכם ישתמש בהברקים לראות בעת הברק את הדרך שהוא הולך להנצל מהפחתים ומן הברקנים והקוצים; החסידות הוא הברק להראות הדרך בעולם העשיה... (החסידות ע"י שלי"ז).

ה.

כאשר הי' אצלו הגה"ק מוה"ר שלים האבדיק קאמינקא זצ"ל שהי' מכני

היכלא דהרה"ק שר שלום מבעלז זצ"ל, שאל אותו הרה"ק הנה מספרים שהרה"ק מבעלז כאשר יניח ירו ע"י החולה יתרסא מאין נמצא כח זה? והשיב לו שהוא ממ"ש, 'ישלח' 'רברו' 'זירפאס' ר"ת 'ירו', על זה ענה הרה"ק א"כ הלא סופי תיבות מר"ה, רמז לו שכחו הוא במר"ח.

אבל ס"א גילה דעתו להתרחק מהראות „מופתים“, ואמר: משרע"ה סירג בשליחותו שבעה ימים במראה הסנה מפני שלא רצה לקבל שליחות שהיא קשורר עם „מופתים“ והוא רצה ביותר להוציא הרבר לפועל בדרך הטבע בלא נסיכ ונפלאות, ולאשר שהיתה יצי"מ ע"י נסים ונפלאות ע"כ, מיד אחר קריעת ים סוף פגע בהם עמלק, כי ההתגלות המתבלטת והנגלית מעוררת השנאה בקרב האומות כמאמרם ז"ל, למה נקרא שמו הר סיני שממנו ירדה שנאה לישראל מאוה"ע (שבת פ"ח).

ואמר עוד בפעם אחרת: מה זאת כי כעת מראים נסים ונפלאות למאות. ואצל אלי' ואלישע מצינו רק נסים ספורים, כי הדבה יש להיות זהיר הדכר זו שלא יסבבו רבוי המופתים נזק לנו, כי ע"י ההרבות המופתים בקרבנו, מסבביב גם בסטרא אחרא הופעות וחזיונות ממין זה... וע"ז העיר הר"א מרקוס ז"ל: רבו זה נתקיים כי משנת תר"ח החלה ביניהם השפיריטיזמוס, והיפנוטיזמוס. וקלאירפואנטים — בעלי גלוי עינים העליונה אשר גם החכמים הדייקנים בחכמה החשבון והתכונה החזיקו בהם.

וכאשר סיפרו לו מזקיננו המגיד הגדול ממעזריטש זצ"ל, שהרבה להראות מופתים, והרבי ר' הירש מרומאנוב זצ"ל עושה נפלאות אין מספר, אמר: אצלכ לא ה' שום מעשה ופעולה להראות מופתים כי אם כמ"ש: ותגזר אימר ויקב לך! ואמר ס"א: „שבת הזון“ נקרא מלשון „חזה“, כי ביום זה אפשר לראות עתידות, אבל תתעורר השאלה אם ינעם לראות זאת, הרב מאפסא סיפר לי, כי בילדותו הגידו לו אבריו עתידות, והתפלל לה' כי יקח ממנו דבר זה, כי אם יגידו טובות עוד אפשר לסבול, אבל בעת שליטת הרינים ר"ל, אי אפשר לסבול הצרות שמרגיש הצריק, אבל גם בעת שלום וטובה, יפריעו את הצדיק מעבודתו ומהתדבקותו לעילא ולעילא מכל הרברים שבעולם השפל הזה, ודבר זה יאמר בלעם, בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, כי הנה יש אצטרולוגים ומיטיאורולוגים המתעסקים בחזון העתידות ודבר זה ימשך מהתיחסות הכוכבים אל המח' חיים, וע"י השתלשלות הספידות המשתלשלים מ„האין-סוף“ עד לעולכ הזה, האדם יש לו אמנם סולם רוחני פנימית רדושה, הגוף של הצדיק והמכונה יעקב) עומד ביחס וקשר עם הנשמה (המכונה ישראל) ובהיותו דבוק עם השי"ח עלות העילות וסיבת הסבות ובהשתלשלות הספידות עי"ז ירגיש הצדיק כל השתנוח בעוה"ז, וכה הרבר נהוג גם אצלי בעת שליטת הרינים אז הנני מרגיש א"ע חלש ועצוב, אבל בעת דחמים ורצון הנני מרגיש א"ע בריא אולם טוב לב (החסידות ע"י של"א).

וע"ד התיחסותו אל תורת ח"ן, יוספר כי חתנו הרה"ק מוהר"מ מוויזניצא ז"ל, שאל פ"א ממנו ל"סדר לו סדר היום, שאל אותו חותנו הרה"ק, האם תלמוד זוה"ק? הן, האם תבין היטב מה שתלמוד? לא! אבל אומרים שגם האמירה בווה"ק מסוגל לנשמה. על זה ענהו חותנו הרה"ק, לזה צריכים נשמה, והיום בזה"ז כל

בני אדם יש להם רק בחינת נפש, וע"כ כוטב ללמוד בספר „אור החיים" על התורה, שהלימוד בו הוא תועלת עבור הנפש, וללמוד זוהר צריכים בחי' נשמה כי שלטו בו ידי זרים.

וכי"ב שמעתי שהשיב לחסיד א' שנורק כפיו מאמר חז"ל: שלשה דברים מרחיבין „דעתו" של אדם, כלים נאים, דירה נאה, כו', בתור התמצלות מרוע הוא – החסיד – מצטער על העדרם אצלו, ע"ז ענה לו הרה"ק, אם כן צריכים מקודם לקנות „דעה"!

ה.

בשנת תר"ח כאשר בקע השחר של חרות האנושית, אזי האמינו גם אחב"ב כי יגיעו אל הקותם, וישיגו את האושר המקווה זה כמה, אבל הרה"ק מוהר"ב מפרעמישלאן זצ"ל, הזהיר את העם לבל ישלכו נפשם בדמיונות כוזבות, והרה"ק מוהר"י מרוזין זצ"ל ה' אומר: העת הזאת עדיין אינה מוכשרת לנאולה, העם הישראלי לפי מצבו המוסרי היום אין ביכולתו לקבל את אור הנאולה, מי שהוא שבוי וידי אסורות ורגליו לנחושטים הוגשו ורסן בסיו ומשולל מכל אפשריות התנועה, אי אפשר לו לבוא אל ישותו ומהותו, בתחלה יתידו את חבליו ויפתחו את זממו ויסורו מעליו הכבלים, וינחוהו לשוב לארץ אבותיו: ואל בית מקדשו, ודבר זה יהי' כמו שהי' בגלות בבל בימי עזרא ונחמ"י, כי תקום ממשלה ותתן הרשות ליהודים לשוב אל ארץ אבותם ואז ישיבו אל ע"ל ויעלו למעלת מוסר העברי הנעלה, ואז יקום בנו כל יעודי הנביאים בנאולה שלימה בבי"א.

השנה שנת תר"ח, היתה שנת פחד ובהלה, הרב ר' הירשלי ריבעצקער ז"ל עמד על פתח חדר תפלתו של הרה"ק מוהר"י ביום הושענא רבה שנת תר"ח ושמע, כי בעת אמר הרה"ק הושענא נפש מבהלה – כה הושטפכה נפשו מבהלה, ושיניו רא לרא נקשן כאלו כבר ראה את הבהלה והרעדה של כל אחד ואחד בעצמו, ער שלא הי' ביכולתו עוד לעמוד אצל הפתח.

הרבנים הצדיקים נתאספו ובאו אל הרה"ק מוהר"י לסיג לטכס עצה מה לעשות אם אולי יגורו תענית צבור לעודד את העם לתשובה, מחיתנו הרה"ק ר' חיים מקאסוב זצ"ל, פתח ואמר: האם נחריש לעת כזאת על כל העשוי לנו כהדין תרנגולים! על זה ענה הרה"ק מוהר"י: התרנגולים הלבנים נתועדו יחד להתיעץ מה לעשות לזה שבחרים בערב יו"כ דוקא את תרנגולים לבנים לכפרות. התרנגולים הצעירים קפצו ואמרו שצריכים לעשות מחאה גלויה נגד המנהג הזה; והנה בא תרנגול זקן ואמר עצמו הוא לפרוח דרך ארובת העשן כי ישחירו הנוצות ולא יכירו אותנו.

כן שמעו נא לעצתי נסור מעלינו את המלבושים הלבנים, ונבוא ונתערב בקרב העם למען לא נתראה.

הרבה שנים הי' מסתופף בצלו חסיד אחר כחסירי חבר' שהי' מחבב

כיותר, ואותו חסיד הי' גונח במחלת הריאה ר"ל ובכל שנה ושנה ביו"כ הי' הרה"ק קורא אותו לחדרו קודם תפלת מוסף וצוה אותו ליטעים מטעמת כ"ס נגד עיניו, וביו"כ שנת תר"ז שכח הרה"ק אותו ולא קראו לחדרו, והחסיד הריזה התענה כל היום, ועוד באותו המעל"ע למחרת יו"כ נפטר והלך לע"לכו, והרה"ק הצטער ע"ז מאוד וראה בזה סימן כי קרב קיצו, ובכל אותה השנה הי' מרמז ע"ז על ידי הרבה שונים שעשה שלא כפי הרגלו.

בחג הפסח שנה הלזו בליל "הסדר" האחרון, הי' אוכר, והוא שעמדה לאבותינו ולנר' יותר מששים פעמים ובכל פעם גשתנה צורתו, ואחר הסדר אמר: הנה יגיע זמן אשר כל הממשלות יתמלאון משנאתם ליהודים עד שיגרשו אותנו מארצותיהם לארץ ישראל, ובאמת יהי' זה לנו בזיון גדול, שלאחר גלות החל הזה תהי' גאולתנו המקווה, באתחלתא דגאולה כיו"ב, אבל תהי' כמו שתהי' ובלבד שנמלט בפעם אחת מידיהם, והשאר יבא אח"כ לנו כמילא". החסידות עי' של"ז — שם"א.

כאשר הלך עיר"כ שנת תרי"א לבית כדרשו, הניח ידו על המזוזה, ואמר: הריני כפרת כל ישראל" — באותו היום נפל עליו צבאון גדול עד שהי' כרגיש כי בנפשו הוא, ומכל הרבנים שהיו שמה לא עלתה על דעתם להתיר לו ליטות מים מפני פקוח נפש ע"פ דתיה"ק, ועי"ז קפצה עליו מחלת רבב הער"ק וואססערזוכט) מיאנה להרפא, וארכה מהלחו עד יום ג' מרדשון תרי"א ביטעת פטירתו אמר, גלוי וידוע לפני הש"ת שלא נהנה מעוה"ז כמוט השערה, ויצאה נשמתו בטהרה ועלתה למרום לגנוי מרומים, זי"ע ועכ"ל.

